

Коляда Н. М. Актуальні проблеми професійної підготовки організаторів дитячого руху в теорії і практиці соціальної роботи / Н. М. Коляда // Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми сучасної соціології і соціальної роботи та професійної підготовки фахівців». – Ужгород (16 вересня 2016 р.)

Актуальні проблеми професійної підготовки організаторів дитячого руху в теорії і практиці соціальної роботи

Коляда Наталія Миколаївна,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

В сучасних соціокультурних умовах розвитку суспільства одним із важливих та дієвих інститутів соціалізації особистості виступають дитячі організації, об'єднання та інші дитячі формування – структури дитячого руху – це форма самоорганізації дитячої соціальної активності, процес соціально-педагогічної співпраці рівнозначних суб'єктів соціальної дії (діти та дорослі), спрямованої на соціалізацію, соціальне виховання, соціально-педагогічну підтримку дитини, захист її прав, розвиток інтересів, реалізацію задумів тощо [3, с. 275].

У розбудові громадянського суспільства важливу роль відіграють громадські об'єднання України, серед яких 2,2 % становлять дитячі. Означене питання стало предметом обговорень під час громадських слухань «Дитячий громадський рух України: кращі практики», що відбулися 4 березня 2016 року в залі Президії НАПН України (м. Київ). Мета заходу, організованого науковцями Інституту проблем виховання НАПН України у співпраці з Громадською радою при Міністерстві молоді та спорту України та за його підтримки, – обговорення сучасного стану, проблем і перспектив розвитку дитячого руху в Україні, а також схвалення проекту Концепції підтримки та сприяння розвитку дитячого руху в Україні [2].

Важливою складовою дитячого руху як системи, соціально-педагогічної системи, є взаємовідносини між двома основними елементами – дітьми та дорослими – двох взаємосумісних соціальних підсистем – дитинства (дитячого співтовариства) і дорослого суспільства.

Проте практика свідчить про недостатність існуючих форм підготовки організаторів дитячого руху, які на сьогодні в основному обмежені академічною підготовкою спеціалістів соціальної та соціально-педагогічної сфери у ВНЗ. Сучасність потребує ширшого розповсюдження нетрадиційних, інноваційних форм формування кадрового потенціалу дорослих лідерів дитячих формувань (семінарів, таборних зборів, шкіл лідерів, тренінгів і т.п.), які сприятимуть, насамперед, формуванню професійної компетентності соціального педагога – організатора дитячого руху.

На думку сучасних науковців, організатор дитячого руху – педагог-вихователь, професіонал у галузі дитячого руху, учасник та організатор життєдіяльності дитячого колективу [4, с. 24]. Проте аналіз сучасної практики виявив, по-перше, проблеми професійної некомпетентності дорослих (соціальних педагогів, організаторів) у питаннях взаємодії з дитячими об'єднаннями, а також відсутність кадрів, які здатні підтримати дитячу соціально та особистісно значущу ініціативу й самодіяльність. Дослідники дитячого руху виокремлюють цілий ряд актуальних проблем, пов'язаних з підготовкою та формуванням організаторів дитячого руху.

Одна із причин – новизна ситуації, що склалася в дитячому рухові: демонополізований, варіативний за цілями, цінностями, спрямованістю діяльності, різноманітний за формами, він має поки що незначний соціальний і виховний вплив та потребує підготовки відповідних висококваліфікованих спеціалістів – організаторів дитячого руху [4, с. 4].

Проте в сучасній педагогічній науці відсутній єдиний підхід стосовно ролі, позиції дорослого в дитячому формуванні, що, в свою чергу, впливає на ідентифікацію його статусу: організатор, лідер, керівник і т.д.

Така розбіжність у поглядах зумовлена, насамперед, наявністю різних точок зору щодо специфічних функцій діяльності дорослого в сучасному дитячому об'єднанні, до яких відносять:

– уміння будувати відносини «людина-людина» (на відміну від відносин «учень-учитель», «вихованець-вихователь»), які сприяють становленню суб'єктної позиції дитини в об'єднанні (Л. Алієва) [4, с. 179]

– ідеолог дитячого об'єднання, який допомагає визначити соціально значущу мету його діяльності; організатор дитячого об'єднання; законодавець етичних норм і правил, стилю і тону відносин; іміджмейкер дитячого об'єднання; захисник інтересів дитячого об'єднання в органах влади (Л. Швецова) [4, с. 166].

– за характером діяльності дорослий у процесі взаємодії з дитячим співтовариством виконує найважливішу – творчу функцію, у процесі реалізації якої формується і розвивається конкретна особистість, майбутнє країни. Тому ця діяльність є різновидом педагогічної діяльності (І. Руденко) [4, с. 18–19].

На нашу думку, цікавим і цілком доречним є останній погляд щодо діяльності дорослого у процесі взаємодії з дитячим співтовариством як педагога-вихователя. Проте, не кожний дорослий-професіонал готовий бути у позиції педагога, що уміє будувати відносини з дитячим громадським формуванням. Причому, ця позиція може бути як опосередкованою, коли педагог-вихователь взаємодіє з об'єднанням на договірній основі, так і організаторською. Стійкий стереотип, що склався у практиці 20-х — 80-х років ХХ ст. – «керівник дитячого об'єднання» – здається сьогодні не зовсім коректним та вимагає переосмислення і уточнення. Зокрема, І.В. Руденко на основі аналізу робіт з проблем діяльності та розробки конкретних здібностей пропонує використання як найбільш оптимального поняття «педагог-організатор» дитячого формування (громадського об'єднання, організації). Діяльність педагога-вихователя як організатора дитячого громадського об'єднання передбачає специфічний вид діяльності, спрямований на розвиток і підтримку ініціатив дітей і підлітків по створенню різноманітних форм

дитячих співтовариств, забезпечення умов використання і розкриття їх потенціалу для розвитку особистості [4, с. 21–22].

Здійснивши ретроспективний аналіз поглядів щодо даного аспекту проблеми, І. Руденко доходить висновку, що педагог-вихователь, виконуючи функції організаторської діяльності при взаємодії з дитячим громадським об'єднанням, розвиває, формує суспільну (*громадську*) активність, підтримує самодіяльність, самоврядування, піклується про розвиток особистісного потенціалу членів дитячого об'єднання. При цьому його статусу набуває нової якості, специфічної сили дії, наповнюється новим змістом. Таким чином, педагогічна позиція дорослого зводиться не до прямого керівництва об'єднанням, а до такої організації, при якій чинником виховного впливу стає саме об'єднання. Саме тому місію дорослого в діяльності (житті) дитячого формування І.В. Руденко визначає як «професійну діяльність педагога-організатора дитячого громадського об'єднання». При цьому дослідниця наголошує, що вирішення завдань позитивної соціалізації дітей і підлітків через участь в діяльності дитячого громадського об'єднання дозволяє вважати організатора дитячого громадського об'єднання педагогом (навіть якщо він не має спеціальної освіти), який сприяє в організації виховної діяльності підростаючого покоління [4, с. 22–24].

В доповнення наведеного вище визначення, хочемо зазначити, що організатор дитячого громадського формування – це насамперед соціальний педагог, оскільки він не лише сприяє в організації виховної діяльності підростаючого покоління, але й сприяє вирішенню завдань позитивної соціалізації дітей і підлітків через участь в діяльності дитячого громадського об'єднання.

Сучасні науковці, практики висувають ряд пропозицій щодо підвищення ефективності підготовки сучасних організаторів дитячого руху, серед яких: оновлення змісту підготовки (загальнофілософські основи, психолого-педагогічні основи, технології, методики організації життєдіяльності дітей та дорослих в дитячих об'єднаннях); зосередження уваги на усвідомленні досвіду

минулих років; врахування вікових особливостей та прав дітей; формування умінь вибору змісту роботи, планування і т.п. [4, с. 369, 371].

Таким чином, на порядку денному – формування справжнього соціально компетентного організатора дитячого формування. Сучасність вимагає розробки ефективних моделей та механізмів підготовки кадрів для дитячого руху із врахуванням адекватних особливостей часу орієнтацій та інтересів дітей, а також соціально-політичної ситуації у країні.

Список використаних джерел

1. Богуславский М. В. Детское движение в России: между прошлым и будущим: монография / М. В. Богуславский. – Тверь : Научная книга, 2007. – 112 с.
2. Громадські слухання «Дитячий громадський рух України: кращі практики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/905/>
3. Коляда Н. М. Розвиток дитячого руху в Україні (початок ХХ ст. – середина 30-х років ХХ ст.) : монографія / Н. М. Коляда. – Умань : ПП Жовтий, 2012. – 407 с.
4. Руденко И. В. Подготовка организаторов детского движения в России (историко-педагогический анализ) : монография / И. В. Руденко ; под ред. Л. В. Алиевой. – М. : Пед. общество России, 2008. – 232 с.
5. Социокинетика. Лидерство в детском движении: время и ценности / Сост. и ред.: Т. В. Трухачёва, А. Г. Кирпичник. – М. : Ассоциация исследователей детского движения, 2004. – 464 с.